

■ در نظام الهی که قرآن تصریح کرده و اهل بیت توضیح دادند، تشریح کار خدایست اما گرایش، انتخاب و اجرا با خواست مردم انجام می‌شود و این یک شکل جدید است که ما ان شاء الله با پیشرفت هر چه بیشتر نظام جمهوری اسلامی به دنیا معرفی خواهیم کرد. اگر در رفتار یا نوع موضع گیری بعضی عزیزان حتی روحانیت هم دیده می‌شود که مجال برای مردم گویی در الگوی آنها کمتر است به خاطر این است که آنها احساس می‌کنند اگر مجال برای مردم بخواهند بگذارند به سمت همان لیبرال - دموکراسی اروپایی می‌رویم، در حالی که آنچه امام می‌فرماید با لیبرال - دموکراسی خیلی فاصله دارد و دیکتاتوری هم در آن نیست

گفت‌وگوی «وطن امروز» با آیت‌الله آل‌هاشم و آیت‌الله دژکام درباره بیانات رهبر انقلاب در دیدار ائمه جمعه

آرای مردم پشتوانه اجرای دین

سه‌شنبه گذشته رهبر انقلاب با ائمه جمعه و نمایندگان ولی‌فقیه در سراسر کشور دیدار کردند و نکات مهمی در این جلسه فرمودند که شاید در بین اخبار منطقه به حاشیه رفت. بررسی و بازخوانی نکات مهم مطرح شده در بیانات رهبر معظم انقلاب با توجه به شرایط اجتماعی - سیاسی امروز ایران ضروری به نظر می‌رسد. به همین منظور با ۲ نفر از ائمه جمعه و نمایندگان ولی‌فقیه در استان‌های فارس و آذربایجان شرقی گفت‌وگو کردیم. حضرات آیات سید محمدعلی آل‌هاشم و لطف‌الله دژکام از فضای حاکم بر این جلسه و نکات مهم مطرح شده توسط رهبر جامعه اسلامی گفتند.

ان‌شاءالله سایه مبارک ایشان را مستدام بدارد و به ما توفیق بدهد که آنچه مدنظر ولی‌امر مسلمین است را بتوانیم عمل و در جامعه پیاده کنیم. ■ در صحبت‌های خودتان فرمودید آقا روی بحث مردمسالاری دینی تاکید زیادی کردند، البته این مساله جدید نیست، آقا از ابتدای رهبری‌شان داتما روی این مساله تاکید داشته‌اند. در دیدار قبل از این دیدار هم فرموده بودند توده مردم همه کاره‌اند و این را به نامه امیرالمؤمنین در نهج‌البلاغه مستند کرده بودند. مردمسالاری دینی چیزی نیست که امام خمینی اختراع کرده باشند، بلکه در سیره پیامبر و امیرالمؤمنین این مساله بوده است. حالا سوال من اگر بخوام بدون رودربایستی مطرح کنم این است که بسیاری از علمای ما و حتی بعضی ائمه جمعه ظاهراً خیلی به مردمسالاری اعتقاد راسخی ندارند. گویا حضرت امام و شاگردان‌شان از جمله خود حضرت آقا در این قضیه کمی با سایر علما تفاوت دارند و یک گام از بقیه جلوتر هستند؛ علت چه است؟ علت تاکید زیاد امام و رهبری بر مساله حضور مردم و تصمیم‌گیری مردم چیست؟

■ جناب آیت‌الله دژکام سه‌شنبه گذشته رهبر انقلاب با ائمه جمعه و نمایندگان ولی‌فقیه در سراسر کشور دیدار کردند و نکات مهمی در این جلسه فرمودند که شاید در بین اخبار منطقه به حاشیه رفت. اگر امکان دارد از فضای جلسه و نکات مهم مطرح شده در بیانات حضرت آقا بفرمایید. مسلمانان دیدار با ولی‌امر مسلمین برای ائمه جمعه که خودشان مبلغ دینان و ایمان در جامعه هستند بسیار ارزشمند و موجب مسرت و نشاط و آمادگی برای کار و مجاهدت بیشتر در ادامه مسیرشان است. از این جهت جلسه بسیار امیدبخشی برای همه ائمه جمعه بود و الحمدلله همه از این جهت بهره بردند.

درباره سخنرانی مقام معظم رهبری باید بگویم مثل همیشه آقا با نورانیت نگاهشان و دقت‌های جدیدی که در مسائل مربوط به امامت جمعه دارند، مطالبی را مطرح کردند که هم جامع بود و هم برای همه ما درس‌های جدیدی داشت که الحمدلله استفاده کردیم؛ اینکه کار امامت جمعه را به عنوان یک کار دشوار معرفی فرمودند. این خودش یک نکته بسیار مهمی است که واقعا اگر امام جمعه‌ای بخواهد وظیفه خودش عمل کند در معرض یک کار سخت قرار دارد. به نظر من همین بیان آقا یک قدرشناسی از ائمه جمعه بود، چرا که این زحمت و فشار هم جسمی است و هم روحی. به تعبیری استرسی که برای ائمه جمعه در نوع کار امامت‌شان وجود دارد را معمولاً کسی متوجه نیست و احساس می‌کند این از کارهای ساده است. این بیان آقا به نظر من قدرشناسی از زحمت ائمه جمعه بود. امیدوار هستم البته خدا توفیق بدهد که این کار را همه ائمه جمعه بخوبی انجام دهند. یک نکته مهم دیگری که آقا در بیان کردند، در باب نقش مردم در حکومت بود. این مطالبی که آقا در زمینه فلسفه سیاسی اسلام و حقوق اساسی کشور جمهوری اسلامی فرمودند انصافاً نکات نو و جدیدی را دربر داشت. ایشان از متون احادیث و سخنان ائمه بویژه امیرالمؤمنین (علی‌ع) مساله مردمسالاری دینی را با یک نگاه جدید استنباط فرمودند. به عبارتی حضرت آقا عرض‌های علمی جدیدی را بر روی جامعه دینی ما می‌گفتند تا مبانی علمی کار خودمان را بخوبی شناسایی کنیم.

■ بعد از جلسه، با سایر ائمه جمعه درباره بیانات آقا صحبت کردید؟ نظر بقیه درباره بیانات آقا چه بود و کدام قسمت برای آنها برجسته بود؟

بنده بعد از جلسه با چند نفر از آقایان نمایندگان ولی‌فقیه در سطح کشور در این زمینه صحبت داشتم؛ همه آنها این بخش از سخنرانی آقا برای‌شان خیلی جالب بود. آقایان ائمه جمعه می‌گفتند آقا نکات نو و تازه‌ای در بحث نظریه مردمسالاری دینی فرمودند و اینکه نقش امام جمعه در این میان چیست. یعنی اگر مردمسالاران می‌خواهند این اجرا بشود امام جمعه چه نقشی دارد و تفاوت نقش امام جمعه حتی با امام جماعت چیست که اشاره فرمودند. از این جهت هم بسیار استفاده کردیم. جا دارد صاحب نظران و محققان صاحب فضل ما بر روی این بخش از سخنان مقام معظم رهبری بیشتر کار کنند.

مساله دیگری که ایشان به آن اشاره کردند مساله انتخابات بود که به صورت ویژه‌ای درباره آن صحبت کردند. وظیفه همه ما به عنوان کسانی که می‌خواهیم دین اجرا شود، حضور در عرصه انتخابات و تبیین مساله حضور در انتخابات است. حضور مردم در عرصه مشارکت در سیاست و انتخابات موجب عملیاتی شدن و اجرایی شدن دستورات الهی است و ایشان تبیین ویژه‌ای در این زمینه فرمودند. در نهایت نظر به حرکت جبهه مقاومت و کاری که مردم فلسطین و یمن دارند انجام می‌دهند هم مطالبی فرمودند که برای همه ما درس آموز بود. مردم فلسطین و یمن با ایستادگی و جهادشان، جهان را متوجه قرآن و جهان را متوجه اسلام کردند. حرکت مردم فلسطین دقیقاً مصداق این حدیثی بود که بالای سر مبارک آقا نوشته شده بود: «كُونُوا دَعَاةَ النَّاسِ بِغَيْرِ السَّبْتِ»؛ اقدام عملی مردم و دعوتی که به این وسیله در همه جهان رزق شد می‌کند و همه را متوجه اسلام و قرآن می‌کند. خدا

امامان جمعه باید این مساله را فراموش نکنند و در نماز جمعه تبیین کنند. فرمودند آن چیزی که کشور را پیش می‌برد نیروی انسانی جوان است، مساله جوانان را و مساله ازدواج آنها را مطرح کنند. باید به این مساله توجه بیشتری بکنند و این مساله را تبیین بکنند و به مردم بگویند که بالاخره خداوند برای ازدواج و تولید نسل کمک‌کار هست اشاره کردند به آیه شریفه «وَآتِكُوا الْيَاسَمِينَ مِنْكُمْ وَالْيَاسَمِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَالْمَلَائِكَةِ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ» و فرمودند که بعضی‌ها پنهان می‌کنند که ما از لحاظ مالی وضع‌مان برای ازدواج مناسب نیست و این آیه را خواندند. مساله اسراف را مطرح فرمودند؛ اسراف در آب، اسراف در نان، اسراف در بازمانده غذا، اسراف در وسایل زندگی، اسراف در برق و ... اینها را هم اشاره فرمودند.

آن وقت یک توصیه‌ای هم داشتند که در خطبه‌ها امامان جمعه باید نیازسنجی کنند ببینند مخاطب چه چیزی نیاز دارد، به آن نیازها توجه داشته باشند. به مساله جوانان خیلی تاکید داشتند و فرمودند جوانان امروز، جوانان علاقه‌مند و مومن هستند و بعد به مردمی بودن امامان جمعه خیلی تاکید داشتند که امام جمعه باید در بین مردم باشد و خطبه را بر اساس نیاز مردم بیان کند. انس با قرآن و با حدیث داشته باشد. امام جمعه باید دلسوز باشد و با مردم با محبت باشد. فرمودند که امام جمعه به ظاهر افراد نباید نگاه کند.

■ این نکته‌ای که در انتها اشاره کردید حضرت آقا فرمودند اگر چه نکته جدیدی در بیانات ایشان نبود و در مراتب قبل هم بارها فرموده بودند، لیکن در شرایط اجتماعی امروز ما بسیار اهمیت دارد. انسان مشاهده می‌کند که در مراسم‌های مذهبی افراد با ظواهر مختلف حاضر می‌شوند و ابراز احساس می‌کنند. بلکه همین‌طور است. شما ببینید در این مراسمی که در اعتکاف شرکت می‌کنند همه نوع تیپ از جوانان در این مراسم شرکت می‌کنند، پس خیلی‌ها هستند که در دل به اسلام عشق می‌ورزد، به قرآن عشق می‌ورزد، شاید در ظاهر آدم وقتی نگاه می‌کند فکر کند اینها مذهبی نیستند اما مردم واقعا به اسلام وفادارند. بعد هم که بحث جوانان را باز تاکید کردند؛ بحث جوانان در دوران جبهه، حضور جوانان در موضوع دفاع از حرم، یک نکته هم که شبیه موعظه هست، تقواست که امام جمعه مردم را به تقوا دعوت می‌کند. البته تقوا هم یک مساله اجتماعی است، تقوا امر مشارکتی است. در آخر هم به مسائل غزه و مسائل یمن اشاره کردند و مبارزان در این عرصه را مجاهدان حقیقی در راه خدا دانستند.

■ رهبر انقلاب در چند سخنرانی اخیر‌شان از جمله همین سخنرانی در جمع ائمه جمعه تاکید زیادی بر حضور مردم پای صندوق‌های رای و مشارکت انتخاباتی مردم داشتند. به نظر شما علت تاکید زیاد رهبری بر این قضیه چیست؟

مردم در نظام دینی سیاهی لشکر نیستند بلکه صاحب رای هستند و قدرت اراده خود را در بستر صندوق آرا نشان می‌دهند. هر نهاد باید تکلیف برعهده خود یعنی زمینه مشارکت مردم را فراهم کند، همچنین مجامع نخبگان نیز باید در راستای افزایش مشارکت کار کنند و البته یک بخش کار نیز متوجه دستگاه‌های اجرایی است که باید میزان عملکرد خود در بخش افزایش مشارکت را بیشتر کنند. هیچ عاملی در ایجاد علاقه‌مندی در افزایش رضایت‌مندی نباید مغفول بماند.

■ جناب آیت‌الله آل‌هاشم در جلسه اخیری که نمایندگان ولی‌فقیه و ائمه محترم جمعه با رهبر انقلاب دیدار کردند شما نیز حضور داشتید. به نظر شما مهم‌ترین نکات مطرح شده در جلسه توسط معظم‌له چه بود؟

در پایان همایش ائمه جمعه سراسر کشور، نمایندگان ولی‌فقیه و ائمه جمعه سراسر کشور به همراه تعداد کثیری از ائمه جمعه اهل سنت خدمت مقام معظم رهبری رسیدند. ایشان ضمن اینکه به بحث معنویت و ذکر پروردگار متعال، دعوت به تقوا و نیاز به بصیرت و وحدت به صورت خلاصه پرداختند نکات بسیار مهمی را مطرح فرمودند. اولاً به اهمیت ماه رجب اشاره کردند و ثانیاً به اتفاقاتی که در این ماه افتاده است پرداختند. همچنین به بحث پیامبر عظیم‌الشان اسلام که مبارک‌ترین عیدهای اسلامی است به صورت ویژه اشاره فرمودند، همین طور ولادت باسعادت امیرالمؤمنان (علی‌ع) که ۱۳ رجب است. به اعمال این ماه اشاره کردند و فرمودند استغفار در این ماه شایسته‌ترین کارهاست. همچنین از اهمیت دعای این ماه گفتند. بعد از بیان نکاتی درباره ماه مبارک رجب، درباره ائمه جمعه تکلمی فرمودند که ائمه جمعه چه کار باید بکنند. اولاً فرمودند که امامت جمعه جزو سخت‌ترین کارهاست. فرمودند امام جمعه هم در نماز و هم در خطبه باید اخلاص داشته باشد، اگر اخلاص نباشد تأثیر نمی‌گذارد. همچنین توجه به خلق و مردم در نماز جمعه و خطبه‌های نماز جمعه لازم است. ائمه جمعه هم باید رضای خدا و هم رضای مردم را در نظر بگیرند. اشاره‌ای به نقش آفرینی مردم در حیات اسلامی داشتند و در ارتباط با حضور مردم در نماز جمعه اشاره‌ای فرمودند. فرمودند باید امامان جمعه مردم را جذب کنند و آنها را به صحنه بیاورند. فرمودند نماز جمعه اصلاً برای همین است که حضور مردم را بتوان بیشتر کرد و با آنها سخن گفت. اصل حضور مردم و ارتقای حضور مردم در نماز جمعه خیلی اهمیت دارد. سپس به خطبه نماز جمعه پرداختند و موعظه در خطبه را خیلی مهم دانستند. درباره موعظه هم فرمودند که موعظه محور اصلی خطبه‌ها است. منظور از موعظه تنها در حوزه اخلاقی نیست، آن به طریق اولی باید باشد اما موعظه سیاسی و موعظه اجتماعی نیز باید مطرح باشد. امام جمعه، در خطبه به مردم باید اطلاعات سیاسی بین‌المللی بدهد، باید از افق عالم سخن بگوید و از وجود دشمن مردم را مطلع کند؛ اوضاع و احوال سیاسی مردم را باید به مردم بگوید. وقتی فضایی آفاق دنیا را می‌گوید باید مصائب داخلی را هم مطرح کند. فتنه‌ها را هم مطرح کند. ما در داخل جامعه مسائلی داریم، امامان جمعه باید به موعظه اجتماعی هم توجه داشته باشند. مثلاً به مساله جوانی جمعیت اشاره فرمودند و اینکه

مروزی بر بیانات رهبر انقلاب در دیدار ائمه جمعه درباره اهمیت حضور مردم در عرصه مشارکت سیاسی

توده مردم همه‌کاره‌اند!

نمی‌شود رسید.

لذا انسان می‌تواند بگوید خدای متعال اصلاً ترکیب نماز جمعه را برای همین قرار داده؛ ترکیب نماز جمعه و تشریح نماز جمعه برای همین است که حضور مردم در صحنه تأمین شود. خوب نمازهای دیگر غیر از نماز جمعه [هم] هست، هر کس خواست می‌آید، هر کس خواست نمی‌آید؛ می‌آیند نماز می‌خوانند و می‌روند؛ لکن در نماز جمعه، با آن کسی که می‌آید سخن گفته می‌شود، حرف زده می‌شود، به او فکر ارائه می‌شود، راه و برنامه داده می‌شود. اصلاً نماز جمعه برای این است که آن کسی را که در صحنه حاضر است، در صحنه نگه دارد؛ اگر چنانچه در این کار کند است، او را تند کند، او را حرکت بدهد، او را راه بیندازد؛ ترکیب نماز جمعه اصلاً این است. واقعا می‌شود حکمت نماز جمعه را این دانست: اصل حضور مردم، بعد از تقوا و گسترش حضور مردم، یک نکته دیگر درباره امامت جمعه مساله دلسوز بودن و محبت ورزیدن به مردم است. حالا بعضی از ماها به طور طبیعی مردم را دوست داریم؛ مردم شهربان را، مردم منطقه‌مان را، مستمعین خودمان را. مردم ما مردم خیلی خوبی‌اند؛ مردم ما مؤمنند؛ مردم مؤمنند. حتی کسانی که به حساب ظاهر به بعضی ظواهر شرعی هم ملتزم نیستند، این ملتزم نبودن عملی به معنای التزام قلبی نیست؛ دل‌شان با خداست، دل‌شان با معانی و مفاهیم معنوی است، دارای ایماند. خوب کوتاهی در عمل در همه ماها هست.

کدام ماها در عمل کوتاهی نداریم؟ هر کدام یک جور بنده

۲ گروه بودند؛ یک گروه، گروه رزمی بودند از طرف کفار که داشتند می‌آمدند؛ یک گروه، گروه تجاری بودند؛ می‌گویی شما دوست داشتید بروید سراغ آن گروه تجاری؛ و تودون آن غیر ذات‌الشوکه تکنون لکم. البته اینها رفتند جنگیدند، بحمدالله پیروز هم شدند، خیلی هم خوب بود اما میل دل‌شان این بود. این را شما مقایسه کنید با آن جوانی که در دوران دفاع مقدس، همسر محبوبی دارد، فرزند کوچکی دارد، پدر و مادر علاقه‌مندی دارد، خانه راحتی دارد، امام یک پیام داده - نه امام را دیده، نه از نزدیک از امام شنیده، فقط از رادیو پیام امام نقل شده - اینها را می‌گذارد، به خاطر پیام امام بلند می‌شود می‌رود داخل جبهه و مشغول جنگیدن می‌شود. در دفاع از حرم همین جور؛ ۳۰ سال فاصله شده بین این حرکت عظیم.

مردم ما این جور هستند؛ این مردم مؤمن، این مردم علاقه‌مند، این مردم وفادار، این مردم هوشمندند. خب! قدر اینها را باید دانست، باید آنها را به معنای واقعی کلام دوست داشت. مردم در فداکاری برای اسلام، در فداکاری برای کشور، در فداکاری برای نظام اسلامی، کم نگذاشته‌اند؛ هر آنچه باید و می‌شد انجام داد، انجام دادند. این هم یک نکته که مردم را دوست داریم. اگر مردم را دوست داشتیم، محبت یک امر ظرفیتی است؛ شما که او را دوست داشتید، او هم شما را دوست می‌دارد، او هم به شما علاقه‌مند است؛ آن وقت، حرف شما در دل او اثر می‌گذارد. محبت آکسیر است؛ رابطه وقتی که رابطه محبت‌آمیز و دوستانه بود، حرف شما در او اثر می‌گذارد و او در همان راهی که از قول شما متعال برای او نقل کردید، حرکت می‌کند.

یک جور کوتاهی دارم، شما یک جور کوتاهی دارید، او هم یک جور کوتاهی دارد. مردم، مردم مؤمنی‌اند، مردم، مردم وفاداری‌اند، مردم در مسائل گوناگون کشور، مردم حاضریراکی هستند. شما ببینید ما در این چهل و چند سال، چقدر در این کشور مساله داشتیم، چقدر علیه ما توطئه شده، چقدر از اطراف به ما تهاجم‌های گوناگون تبلیغاتی و عملی و نظلی و اقتصادی و امثال اینها شده؛ چه کسی از نظام اسلامی دفاع کرده؟ همین مردم. همین مردم بودند که آنجا که لازم بود به خیابان بیایند، به خیابان آمدند؛ آنجا که لازم بود صبر کنند، صبر کردند؛ آنجا که لازم بود حمایت کنند، حمایت کردند؛ آنجا که لازم بود شعار بدهند، شعار دادند؛ آنجا که لازم بود به میدان جنگ بروند، به میدان جنگ رفتند. امام فرمودند ایمان مردم ما از مردم صدر اسلام بهتر است، امام به طور قاطع این را بیان کردند. بعضی‌ها تعجب می‌کنند؛ خب شما مقایسه کنید، رسول اکرم اول شخص عالم وجود است؛ چه کسی را می‌شود با رسول اکرم مقایسه کرد که بگویم هزار برابر ابالات است؟ هزار برابر چیست، [حتی] یک میلیارد برابر بر هر شخصیت بزرگی که ما بشناسیم، مثل امام (رضوان‌الله‌علیه) که شخصیت بزرگی بود؛ مگر شخصیت اینها قابل مقایسه با پیغمبر است؟ آن مردم، در شهر مدینه، یک چنین شخصیتی مثل پیغمبر را در بین خودشان دارند، اول انقلاب هم هست - مثلاً سال دوم انقلاب که جنگ بدر است - حضرت آنها را به طرف میدان می‌برد، قرآن می‌فرماید: «وَ تَوَدُونَ أَنْ نَغِيْرَ ذَاتِ الشُّوْكِهَةِ تَكُوْنُ لَكُمْ»؛ تشکیلات بودند،